

Kunnskapsdepartementet

Strategi

Strategi for helhetlig instituttpolitikk

Forord

Samfunnsutfordringene blir stadig større. Med tanke på både kommende generasjoner og oss selv, må vi ha bærekraftig utvikling og omstilling. Derfor blir instituttene stadig viktigere. Norske forskningsinstitutter har en unik posisjon som leverandør og formidler av forskning til brukere. Instituttene anvendte profil og tette brukerkontakt gir forskning og forskningsresultater som samfunnet i høy grad trenger.

Regjeringen legger frem denne strategien for å bidra til å få det beste ut av instituttsektoren. Det er første gang at instituttpolitikken har blitt gjennomgått i så stor bredde som denne strategien representerer. Strategien skal sikre at fremtidig politikk er helhetlig, altså at den er oversiktlig og har elementer som henger godt sammen. Det vil bli enklere å utvikle politikken slik at nye tiltak treffer på en hensiktsmessig måte.

Kunnskapsgrunnlaget for strategien ble lagd av en arbeidsgruppe i Kunnskapsdepartementet med vesentlige bidrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet. I tillegg har departementenes forskningsutvalg vært hyppig involvert i arbeidet.

Instituttpolitikken angår nesten 50 institutter som er grunnfinansiert eller eid av 10 departementer. Kunnskapsdepartementet har hatt flere uformelle diskusjoner med Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) og andre berørte aktører. Jeg vil benytte anledningen til å takke for konstruktive tilbakemeldinger og gode råd i prosessen.

Samfunnet trenger instituttsektoren for alt den er verdt – nå og i fremtiden! Lykke til videre med forskning av høy kvalitet til nytte for oss alle!

Foto: © Kunnskapsdepartementet

A handwritten signature in black ink that reads "Henrik Asheim". The signature is fluid and cursive.

Henrik Asheim

Innhold

1. Regjeringens ambisjon for instituttsektoren	4
2. Behov for en mer helhetlig politikk ...	5
3. Hvem gjelder instituttpolitikken for? .	6
4. Premisser og tiltak for en helhetlig instituttpolitikk	8
4.1 Forskningslandskapet må ses i sammenheng	8
4.2 Forenkling for tydelighet og differensiering ved behov	8
4.3 Felles oppfølging fra Forskningsrådet	9
5. Retning for sentrale temaer i instituttpolitikken	10
5.1 Struktur – ønsket utvikling	10
5.2 Konkurransetsetting av FoU-midler ...	11
5.3 Grunnfinansiering og stimuleringsmidler til EU-deltakelse	11
5.4 Forholdet til universitets- og høyskolesektoren – konkurranse og samarbeid. .	12
6. Retningslinjer for statlig grunnfinansiering	13
6.1 Kriterier for å kunne få – og beholde – grunnbevilgning	13
6.2 Resultatbasert finansieringssystem	14
6.3 Avvikling av strategiske instituttsatsinger	14
6.4 Tildeling av grunnbevilgning til forskningskonsern	14
7. Fortsatt oppmerksomhet på instituttpolitikk	15

1. Regjeringens ambisjon for instituttsektoren

Instituttsektoren skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikkutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans.

Instituttsektoren er i en unik posisjon til å bidra til bærekraftig utvikling og omstilling i samfunnet. Instituttene kan tilby næringsliv og offentlig sektor relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Derfor trenger Norge en sterk

instituttsektor, og regjeringen har høye ambisjoner for sektoren.

Regjeringen har satt en *felles* ambisjon for alle institutter som denne strategien gjelder for. Enkeltinstitutter vil kunne oppfylle hver sine deler av ambisjonen. Noen institutters virksomhet vil være sentrale for omstilling, mens andre kan ha sin tyngde i å utvikle kunnskapsgrunnlag for politikkutforming og bærekraftig utvikling. Regjeringen forventer at instituttene til sammen skal oppfylle helheten i ambisjonen.

2. Behov for en mer helhetlig politikk

Regjeringens instituttpolitikk må danne et solid grunnlag som fremmer instituttens bidrag til ambisjonen som regjeringen har satt for sektoren. Derfor trenger vi en mer helhetlig politikk.

Frem til nå har instituttpolitikken bestått av summen av signaler i en rekke stortingsmeldinger, strategier, stortingsproposisjoner, retningslinjer og departementenes øvrige styring. Dette gjør politikken uoversiktlig. Det har også vært uklart hvilke institusjoner som tilhører instituttsektoren og dermed utydelig hvem instituttpolitikken gjelder for. Denne strategien samler instituttpolitikken i ett dokument og tydeliggjør hvem den angår.

De fleste instituttene som omfattes av regjeringens instituttpolitikk inngår i grunnfinansieringssystemet¹ og har grunnbevilgning gjennom Norges

forskningsråd. Dette systemet er komplekst, og det er krevende å forutse konsekvenser av endringer innenfor systemet. I tillegg er institutter utenfor grunnfinansieringssystemet styrt av mange departementer. Uten felles grunnlag og sentral koordinering kan det føre til fragmentert politikk og utøvelse av politikken. Denne strategien skal gi oss en felles plattform og en mer helhetlig instituttpolitikk. Slik kan oppmerksomheten fremover rettes mer mot de store linjene og de viktigste temaene.

REGJERINGEN VIL

- at instituttpolitikken skal være helhetlig, slik at den er oversiktlig og har elementer som henger godt sammen.

¹ Grunnfinansieringssystemet er regulert av *Retningslinjer for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter* som ble fastsatt ved kongelig resolusjon 19.12.2008, revidert av Kunnskapsdepartementet i 2013 og i 2019. Grunnfinansiering het tidligere basisfinansiering, frem til siste revisjon av retningslinjene som trådte i kraft 01.01.2020.

3. Hvem gjelder instituttpolitikken for?

Det må være tydelig hvem politikken gjelder for. Derfor har regjeringen satt en klar grense for hvem som omfattes av instituttpolitikken.

I litteraturen og i det offentlige ordskiftet er det ulik bruk og forståelse av begrepet instituttsektor. Statistikk om instituttsektoren omfatter alle forskningsutførende enheter som ikke er en del av næringslivet eller universitets- og høyskolesektoren. En rekke institusjoner som vi vanligvis ikke anser som institutter er dermed inkludert i sektorbegrepet. I den andre enden av skalaen brukes ofte begrepet instituttsektor når man kun mener institutter med statlig grunnfinansiering gjennom Forskningsrådet.

Dessuten finnes det mange varianter av begrepsbruken mellom disse ytterpunktene.

Den norske instituttsektoren, slik statistikken definerer den, kan inndeles i fire grupper (figur 1). Gruppe 4 er en relativt perifer del av sektoren hvor de aller fleste institusjonene definerer seg selv som noe annet enn et institutt. Det er ikke hensiktsmessig at instituttpolitikken skal gjelde for denne gruppen. Derfor vil regjeringen at instituttpolitikken skal gjelde for gruppe 1–3 (figur 2). Det betyr, per januar 2020, at regjeringens instituttpolitikk gjelder for 49 institutter som grunnfinansieres eller eies av 10 departementer.

Kilde: Norges forskningsråd

Figur 1 Instituttsektoren i Norge kan deles inn i fire grupper.

Figur 2 Sirkelen på høyre side viser hvem instituttpolitikken gjelder for.

Instituttsektoren i tall

Instituttsektorens andel av Norges totale FoU-produksjon de siste fem årene er i gjennomsnitt 22 prosent, og beløper seg til omtrent 13 mrd. kroner årlig. Av disse står instituttene i gruppe 1–3 for 11 mrd. kroner og instituttene i gruppe 4 for 2 mrd. kroner. I samme periode har hele instituttsektoren årlig utført i gjennomsnitt 9350 FoU-årsverk, tilsvarende 22,3 prosent av totalen nasjonalt. Institutter i gruppe 1–3 utfører årlig omtrent 7700 FoU-årsverk, mens instituttene i gruppe 4 utfører omtrent 1600 FoU-årsverk. Institutter i gruppe 1–3, som instituttpolitikken gjelder for, står altså for 85 prosent av utført FoU og 82 prosent av årsverkene i instituttsektoren slik som den nasjonale statistikken definerer sektoren.

REGJERINGEN VIL

- at instituttpolitikken skal gjelde for institutter som er med i ordningen for statlig grunnfinansiering og for institutter utenfor ordningen som er statlige forvaltningsorganer, i tillegg til Simula.

4. Premisser og tiltak for en helhetlig instituttpolitikk

4.1 Forskningslandskapet må ses i sammenheng

Når forskningspolitikken for én av de forskningsutførende sektorene utvikles, må vi også se på de øvrige delene av forskningssystemet. Nye tiltak i politikken skal ikke bli til hinder for samarbeid på tvers av sektorene.

Utviklingen av forskningspolitikk i instituttsektoren og i universitets- og høyskolesektoren har delvis foregått i separate prosesser. Dette kan være av historiske årsaker snarere enn villet politikk, men i ytterste konsekvens kan sektorspesifikk politikikutvikling skape utilsiktede hindre for å få det beste ut av sektorene samlet sett.

Både instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren er opptatt av at samarbeidet mellom dem skal fungere godt, og det gjelder også samarbeidet med næringslivet og helseforetakene.

REGJERINGEN VIL

- at politikikutvikling for én av de forskningsutførende sektorene alltid må ses i sammenheng med politikken for de øvrige forskningsutførende sektorene.

4.2 Forenkling for tydelighet og differensiering ved behov

Regjeringen vil ha en oversiktlig instituttpolitikk med elementer som henger godt sammen. Derfor må det unngås at politikken blir stadig mer komplisert, og forenkling må være et bærende prinsipp når ny politikk utvikles.

Samtidig er regjeringen opptatt av å bevare det verdifulle mangfoldet i sektoren. Instituttene har kommet til som svar på kunnskapsbehov på spesifikke områder på ulike tidspunkt i historien, og hvert institutt har sin unike bakgrunn. Noe av dagens mangfold kan også forklares ved at instituttene har tett brukerkontakt og dermed er nisjetilpasset – og nettopp dette er viktig for å bidra til bærekraftig utvikling og omstilling i samfunnet. Derfor må instituttpolitikken også fremover kunne utøves differensiert for å unngå negative utilsiktede effekter på enkeltinstitutter eller grupper av institutter.

Differensiert politikkutøvelse kan tilsynelatende være i strid med en helhetlig instituttpolitikk, men det er viktig å være klar over at det er *helhetlig* – og ikke *enhetlig* – instituttpolitikk det er behov for.

REGJERINGEN VIL

- at forenkling skal være et bærende prinsipp ved videre utvikling av instituttpolitikken.
- at instituttpolitikken skal kunne utøves differensiert der det er nødvendig for å bevare verdifullt mangfold i sektoren.

4.3 Felles oppfølging fra Forskningsrådet

Instituttene utenfor grunnfinansierings-systemet bør følges opp av Forskningsrådet.² Hittil har institutter innenfor ordningen for statlig grunnfinansiering hatt en tettere oppfølging fra Forskningsrådet enn institutter utenfor. Regjeringen vil ha en felles oppfølging for å bidra til en mer helhetlig politikk, og også for å øke samarbeid på tvers av tradisjonelle grenser.

Forskningsrådets oppfølging av institutter i grunnfinansieringsordningen inkluderer mer enn å forvalte bevilgningene. Det gjelder koordinering mellom instituttene og med departementene, særlig gjennom etablering av felles møteplasser for instituttpolitikk.

Det skjer en utvikling i samfunnet som langt på vei visker ut tradisjonelle grenser mellom næringer og sektorer, og der bedrifter og offentlige aktører samhandler på nye måter. Nye møteplasser som også inkluderer instituttene utenfor grunnfinansieringsordningen, kan bidra til økt tverrfaglighet, nettverks- og relasjonsbygging, til kompetansebygging og til læring på tvers av institutter og sektorer. Derfor bør

Forskningsrådet opprette en nettverksarena slik at alle instituttene som instituttpolitikken gjelder for, inngår i en felles oppfølging fra Forskningsrådet. Grunnbevilgningen til instituttene i nettverksarenaen behøver ikke å bli kanalisert gjennom Forskningsrådet.

For forvaltningsinstituttene er det *forskningen*, og ikke *forvaltningsoppgavene* som skal følges opp av Forskningsrådet. Alle instituttene bør rapportere på et felles sett med nøkkeltall om forskning. Det vil gi bedre styringsinformasjon og bedre muligheter for sammenligning enn i dag, for både departementene og instituttene selv. Utvalget av nøkkeltall skal bygge på en kost-/nyttevurdering og ta utgangspunkt i det instituttene allerede rapporterer på. De 12 instituttene skal fortsatt styres av eierdepartementene, og Forskningsrådets oppfølging skal ikke komme i konflikt med den formelle styringslinja.

REGJERINGEN VIL

- at Forskningsrådet skal sørge for en felles oppfølging av de 12 instituttene som i dag er utenfor *Retningslinjer for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter*.

² Dette gjelder følgende institutter (eierdepartement i parentes): Havforskningsinstituttet (NFD), Forsvarets forskningsinstitutt (FD), STAMI (ASD), Simula AS (KD), Norsk polarinstitutt (KLD), Meteorologisk institutt (KLD), Folkehelseinstituttet (HOD), Norges geologiske undersøkelse (NFD), Norges vassdrags- og energidirektorat (OED), Arkiverket (KUD), Nasjonalbiblioteket (KUD) og SSB (FIN). Disse 12 instituttene er statlige virksomheter med unntak av Simula AS.

5. Retning for sentrale temaer i instituttpolitikken

5.1 Struktur – ønsket utvikling

Regjeringen fastholder strukturpolitikken. I Strukturmeldingen³ heter det at «Regjeringen ser positivt på sammenslåinger og tettere samarbeid som kan føre til større og mer konkurransedyktige og robuste enheter, både innenfor instituttsektoren og mellom universiteter og høyskoler og forskningsinstitutter.» Regjeringen vil imidlertid understreke at små institutter med få fagområder også kan være konkurransedyktige og robuste.

De siste ti årene har det vært en rekke omorganiseringer og strukturendringer i instituttsektoren, i retning av større og færre enheter. Ved etableringen av basisfinansieringssystemet⁴ i 2009 var

i alt 48 institutter (51 enheter) med i ordningen, men per januar 2020 er antall institutter redusert til 37. Institutter har fusjonert med hverandre eller med universiteter eller høyskoler.

I rapporten fra gjennomgangen av den norske forsknings- og innovasjonspolitikken påpeker OECD at det er behov for ytterligere fusjoner der instituttene er under kritisk masse og for å øke den internasjonale konkurransekraften.⁵ I synteserapporten fra evalueringene av alle institutter som mottar grunnbevilgning gjennom Forskningsrådet heter det at «...det er ønskelig å fortsette utviklingen mot større og mer robuste institutter.»⁶

For å lære av de strukturendringene som har skjedd og skjer i instituttsektoren,

³ Meld. St. 18 (2014–2015) *Konsentrasjon for kvalitet*

⁴ Basisfinansieringssystemet skiftet navn til grunnfinansieringssystemet 01.01.2020

⁵ OECD 2017: *Reviews of Innovation Policy: Norway*

⁶ Forskningsrådet 2018: *En målrettet og effektiv instituttpolitikk. En systematisk gjennomgang av Forskningsrådets evalueringer av forskningsinstitutter. Synteserapport.*

vil det være nyttig med en systematisk gjennomgang av erfaringer. En evaluering av strukturendringene kan bidra til å gjøre fremtidige strukturprosesser best mulig.

Det er ulike oppfatninger av hvilken rolle institutter som er fusjonert med institusjoner i universitets- og høyskolesektoren, skal ha. Regjeringen understreker at innfusjonerte institutter skal forholde seg til de lover og retningslinjer som gjelder for universiteter og høyskoler.

REGJERINGEN VIL

- understøtte utviklingen mot mer konkurransedyktige og robuste institutter.
- ta initiativ til en evaluering av gjennomførte fusjoner og andre strukturendringer i instituttsektoren.

5.2 Konkurransetsetting av FoU-midler

Konkurransetsetting av FoU-midler er viktig for å fremme høy kvalitet i forskningen. Det er et veletablert prinsipp i forskningspolitikken at mest mulig av midlene som ikke er grunnbevilgning til institusjoner, skal konkurransetsettes. Dette er særlig viktig for instituttene fordi de fleste har lav grunnbevilgning og er avhengig av å skaffe seg finansiering fra andre kilder, slik som bidragsinntekter⁷ og oppdragsinntekter⁸. Derfor må prinsippet om konkurransetsetting av forskningsmidler ha tilstrekkelig oppmerksomhet slik at FoU-midler forvaltes i tråd med prinsippet. Departementene skal også være bevisste på hvilken kanal som velges for konkurransetsetting av forskningsmidler, i henhold til *Veileder for sektoransvaret for forskning*.⁹

REGJERINGEN VIL

- understreke at forskningsmidler som hovedprinsipp skal konkurransetsettes.

5.3 Grunnfinansiering og stimuleringsmidler til EU-deltakelse

Nivået på grunnbevilgningen til instituttene varierer, og de aller fleste institutter er avhengig av at FoU-midler lyses ut i åpen konkurranse. Enkelte institutter får forvaltningsoppgaver direkte fra et departement.

Det er vanskelig å sammenligne nivået på grunnfinansieringen mellom norske og utenlandske institutter. Forskningsinstitutter i andre land har høyere direktebevilgninger enn norske forskningsinstitutter som inngår i grunnfinansieringsordningen.¹⁰ De utenlandske instituttene har imidlertid ofte føringer på deler av grunnbevilgningen mens norske institutter kan disponere sin grunnbevilgning ganske fritt, jf. kap. 6. Norske institutter kan også ha en relativt høy andel inntekter finansiert med offentlige midler, for eksempel fra Forskningsrådet. Likevel kan lav grunnbevilgning begrense instituttens muligheter til å ta egne initiativer og forske på temaer som det ikke er utlyst midler til. I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning¹¹ er de teknisk-industrielle instituttene prioritert, og regjeringen har økt grunnbevilgningen til disse instituttene de siste årene.

Instituttsektoren har deltatt aktivt i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon og sto per november 2019 for 27 prosent av norsk retur i Horisont 2020. Stimuleringsmidler for økt EU-deltakelse (STIM-EU) er en nasjonal finansieringsordning for norske forskningsinstitutter. Den har vært helt sentral for å gi instituttene forutsigbare

7 Bidragsinntekter: FoU-inntekter til prosjekter/aktiviteter der det ikke foreligger krav om leveranse definert av oppdragsgiver

8 Oppdragsinntekter: Vederlag for levert anvendt forskning som er definert av oppdragsgiver

9 Kunnskapsdepartementet 2017: *Veileder for sektoransvaret for forskning*

10 NIFU 2018: *Forskningsinstituttene i nasjonale FoU-systemer*

11 Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028*

rammer for deltakelse i Horisont 2020, og har delvis kompensert for kostnadene ved deltakelse i rammeprogrammet. I april 2019 ble støttesatsen i STIM-EU-ordningen differensiert slik at institutter med lav grunnfinansiering kan få dekket inntil 50 prosent av den samlede støtten fra Horisont 2020. Den differensierte ordningen skal gjelde i en overgangsperiode frem til neste rammeprogram (Horisont Europa).

REGJERINGEN VIL

- vurdere nivået på grunnfinansieringen i de årlige budsjettene.
- at instituttene fortsatt utnytter mulighetene som deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon gir, og vil vurdere stimuleringsordninger som kan bidra til det.

5.4 Forholdet til universitets- og høyskolesektoren – konkurranse og samarbeid

Regjeringen vil ha det beste ut av forskningen samlet sett. Derfor må vi ha godt samarbeid og sunne konkurranseforhold mellom sektorene.

I forbindelse med evalueringen av de grunnfinansierte instituttene kom det frem at instituttene opplever økt konkurranse fra universitets- og høyskolesektoren på områder hvor instituttsektoren tidligere har dominert. OECD har også kommentert at det synes å være en generell tendens til økende overlapp mellom sektorene ved at institusjonene i universitets- og høyskolesektoren i større grad retter seg mot anvendte behov, mens instituttene har ambisjoner om å styrke sin vitenskapelige kvalitet og innta en mer aktiv rolle i doktorgradsutdanningen.¹² Dermed er det viktig at UH-sektoren og instituttsektoren konkurrerer

på like vilkår, og Kunnskapsdepartementet har nylig gjennomgått og sammenlignet finansieringssystemene i de to sektorene. Departementet fant ikke at finansieringssystemene fører til uheldig konkurranse. Det er likevel et legitimt spørsmål om systemet motiverer til samarbeid i tilstrekkelig grad.

Det er et omfattende samarbeid mellom instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren. Noe av det er organisatorisk forankret ved at universiteter eller høyskoler har eierskap i institutter eller er en del av institutters styre eller faglige råd. Det er også mange former for faglig samhandling slik som bruk av bistillinger, hospitering og samarbeid om doktorgradsutdanning. Forskningsgrupper danner prosjektkonsortier i nasjonale og internasjonale forskningsprogrammer på tvers av sektorene. De samarbeider også gjennom senterdannelser og i felles samarbeid med næringsliv og offentlig sektor.

Det er tidligere vurdert om det er hindringer for godt samarbeid mellom instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren.¹³ Hovedkonklusjonen var at det er iverksatt en rekke tiltak som reduserer utfordringer for samarbeid.

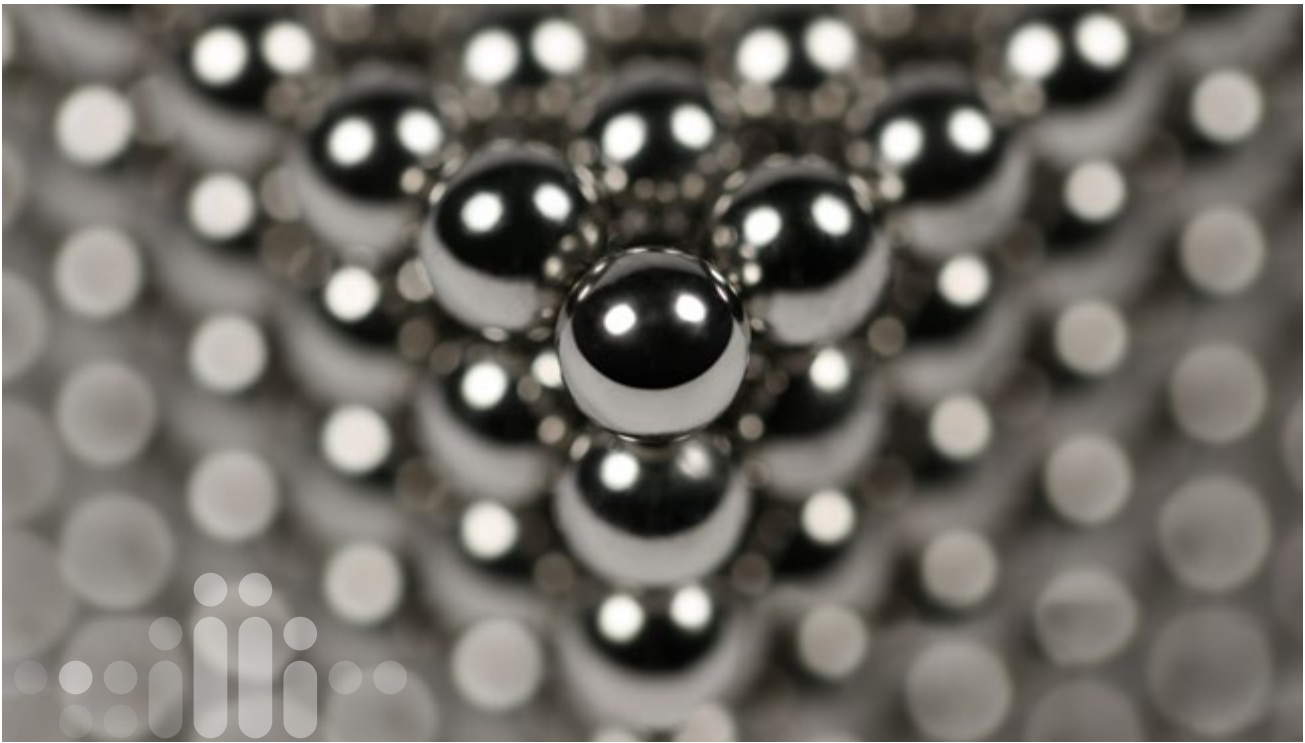
Godt samarbeid og sunne konkurranseforhold er en forutsetning for å få det beste ut av forskningen samlet sett, og det kan alltid være rom for forbedring. Derfor vil det være nyttig om representanter fra sektoren selv ser på om det er behov for å styrke samarbeidet.

REGJERINGEN VIL

- oppfordre Forskningsinstituttene fellesarena og Universitets- og høyskolerådet til å se nærmere på om samarbeidet mellom instituttsektoren og universitets- og høyskolesektoren bør styrkes.

¹² OECD 2017: *Reviews of Innovation Policy: Norway*

¹³ Om samspillet mellom universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og Forskningsrådet. Notat fra FFA, UHR og Forskningsrådet datert 08. mai 2014.

6. Retningslinjer for statlig grunnfinansiering

Mange institutter mottar grunnbevilgningen gjennom Forskningsrådet, i tråd med *Retningslinjer for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter* (heretter kalt retningslinjene). Grunnfinansieringens formål er å sikre en sterk instituttsektor som kan tilby næringsliv og offentlig sektor relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Den statlige grunnfinansieringen skal disponeres til langsiktig kunnskaps- og kompetansebygging, og skal stimulere instituttenes vitenskapelige kvalitet, internasjonalisering og samarbeid.

Per januar 2020 er det 37 institutter som er omfattet av retningslinjene, og de er organisert på fire arenaer med ulike departementer som ansvarlige for grunnfinansieringen:

- Teknisk-industrielle institutter (Nærings- og fiskeridepartementet, NFD)
- Primærnæringsinstitutter (Landbruks- og matdepartementet og NFD)

- Samfunnsvitenskapelige institutter (Kunnskapsdepartementet)
- Miljøinstitutter (Klima- og miljødepartementet)

Forskningsrådet sørget for evaluering av alle de grunnfinansierte instituttene i perioden 2014–2018. Deretter ga Forskningsrådets administrasjon sine råd og anbefalinger i en synteserapport på bakgrunn av funnene i evalueringene. Noen av rådene har regjeringen allerede tatt stilling til, og noen temaer skal det arbeides videre med. Forskningsrådet skal slutføre prosessen og gi tydelige råd til myndighetene om eventuelle endringer i *Retningslinjer for statlig grunnfinansiering* av forskningsinstitutter før sommeren 2020.

6.1 Kriterier for å kunne få – og beholde – grunnbevilgning

I retningslinjene står det at «Forskningsrådet skal vurdere og gi råd om institutter bør tas inn i eller ut av ordningen, basert på fastsatte

kriterier.» Forskningsrådet har tidligere konkretisert og utdypet kravene instituttene må tilfredsstillere for å kunne kvalifisere til – og beholde – grunnfinansieringen, og vurderer nå om enkelte av disse kravene bør endres. Departementene skal involveres i prosessen.

6.2 Resultatbasert finansieringssystem

En andel av grunnbevilgningen er konkurransutsatt og omfordeles mellom instituttene etter skår på utvalgte indikatorer. Andelen av grunnbevilgningen som har blitt omfordelt har variert mellom arenaene. Forskningsrådet skal gjennomgå indikatorene for resultatbasert omfordeling og gi råd til departementene. Departementene har bedt Forskningsrådet om også å vurdere konsekvensene av *ikke* å ha omfordeling. Videre skal Forskningsrådet vurdere om dagens inndeling i arenaer bør endres.

6.3 Avvikling av strategiske instituttsatsinger

Regjeringen vil utvikle strategiske instituttsatsinger (SIS) for å gi økt frihet til instituttene, redusere ressursbruken til administrasjon og for å forenkle systemet.

Basisbevilgningen til instituttene har bestått av en grunnbevilgning og eventuelle midler til SIS. Finansierende departement har hatt mulighet til å påvirke temaet for SIS dersom departementet har ønsket det. Resten av basisfinansieringen har vært grunnbevilgning som instituttet selv styrer til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging.

SIS-mekanismen har vært praktisert forskjellig mellom arenaer og mellom departementer. Dermed var det ulik behandling av instituttene, og et ressurskrevende og uoversiktlig system. Forskningsrådet mener at de ikke kan tilføre merverdi til ordningen og at SIS verken er et nødvendig eller hensiktsmessig element i finansieringsordningen.

6.4 Tildeling av grunnbevilgning til forskningskonsern

Regjeringen vil øke muligheten til helhetlig og strategisk utvikling av den samlede forskningsvirksomheten i et forskningskonsern.

Hittil har grunnbevilgningen vært tildelt det enkelte institutt eller enhet i et forskningskonsern. Det kan bidra til fragmentering og sementering av instituttsektoren i små enheter innenfor et konsern. Forskningsrådet har anbefalt at forskningskonsernet innlemmes i grunnbevilgningsordningen, og at grunnbevilgningen tildeles konsernet. Det gir mulighet til helhetlig og strategisk utvikling av den samlede forskningsvirksomheten og økte muligheter til tverrsektoriell og flerfaglig forskning. Det vil også være en forenkling av dagens system.

Konsernets fordeling av grunnbevilgningen til datterselskaper må være i samsvar med Stortingets budsjettvedtak. For eksempel kan grunnbevilgningen som Stortinget har bevilget til de samfunnsvitenskapelige instituttene over Kunnskapsdepartementets budsjett, ikke fordeles til teknisk-industrielle institutter med grunnbevilgning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – eller motsatt.

REGJERINGEN VIL

- vurdere å revidere retningslinjene for statlig grunnfinansiering av forskningsinstitutter etter at Forskningsrådet har gitt sine råd sommeren 2020.
- utvikle ordningen med strategiske instituttsatsinger (SIS). Avviklingen skjer ved avslutning av inneværende SIS-perioder.
- innlemme forskningskonsern i grunnbevilgningsordningen. Grunnbevilgningen tildeles til og disponeres dermed av forskningskonsernet.

7. Fortsatt oppmerksomhet på instituttpolitikk

Mens instituttpolitikken tidligere har hatt forholdsvis lite oppmerksomhet er den nå satt på dagsorden – og regjeringen vil at den skal forbli der.

Denne strategien, sammen med instituttrapporten¹⁴ og Forskningsrådets evalueringer¹⁵, er resultat av en bred gjennomgang av instituttpolitikken. Det har ikke vært gjort tidligere med tilsvarende omfang av både tematikk og antall

departementer som har vært involvert. Prosessen har vært omfattende, og det har samtidig gitt et oppmerksomhetsløft til instituttpolitikken. Regjeringen ønsker at engasjementet som nå er skapt skal opprettholdes. Strategien representerer en felles plattform som vil gjøre det enklere å følge med på instituttsektoren og -politikken og å videreutvikle politikken når det er behov for det.

¹⁴ Kunnskapsdepartementet 2019: *Grunnlag for en helhetlig instituttpolitikk*

¹⁵ Forskningsrådet 2018: *En målrettet og effektiv instituttpolitikk. En systematisk gjennomgang av Forskningsrådets evalueringer av forskningsinstitutter. Synteserapport.*

Utgitt av:
Kunnskapsdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: F-4456 B
Design og ombrekking: Melkeveien designkontor AS
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
02/2020 – opplag 500